

J. J.

"Przegląd Geodezyjny" w 1962 r. o historii geodezji

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 599-600

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



W tomie VII historyka techniki zainteresować może przede wszystkim artykuł prof. Janusza Tymowskiego *Rozwój technologii budowy maszyn*. Autor omawia krótko rozwój techniki obróbki metali od czasów najstarszych do współczesności, zatrzymując się nad powstaniem i rozwojem obrabiarek, nad wprowadzaniem coraz to doskonalszych materiałów do produkcji narzędzi, nad wzrostem wymagań co do precyzji obróbki, nad rozwojem naukowych podstaw technologii budowy maszyn. W dalszej części artykułu mowa jest o powstaniu obrabiarek automatycznych i automatycznych linii obróbczych oraz o możliwościach dojścia do całkowicie zautomatyzowanych fabryk.

W tymże tomie do dziejów nauki i techniki nawiązuje artykuł dra Ryszarda Herczyńskiego *Stare i nowe zagadnienia teorii filtracji*. Autor mówi o zapoczątkowaniu teorii filtracji przez francuskiego inżyniera z połowy XIX w. H. Darcy'ego i daje zarys współczesnego rozwoju tej teorii, przeżywającej obecnie drugą młodość.

E. O.

Z CZASOPISM

„PRZEGLĄD GEODEZYJNY” W 1962 R. O HISTORII GEODEZJI

W roczniku 1962 „Przeglądu Geodezyjnego”, miesięcznika poświęconego geodezji, fotogrametrii i kartografii, ukazało się sporo artykułów z zakresu historii tych dziedzin techniki.

Mgr inż. Kazimierz Sawicki w artykule *Stanisław August — protektor geodezji i kartografii* (nr 1) pisze o zainteresowaniach króla w tym zakresie oraz inspirowaniu przez niego przeprowadzania pomiarów kraju i wydawania map. W nawiązaniu do tego głównego wątku przedstawiony został stan kartografii polskiej w tym okresie.

Inż. Sawicki ogłosił również w nrze 3 artykuł *Pamiętka z Moskwy (ze wspomnień studenckich)*, w którym opisuje mapkę rosyjską z 1769 r., powstałą w związku z prowadzoną wówczas akcją rozgraniczania gruntów. Autor wyjaśnia istotę i charakter tej akcji, której celem było ustalenie granic i pomiar sytuacyjny nieruchomości ziemskich zarówno prywatnych, jak i państwowych, a następnie przedstawia treść i technikę wykonania mapki.

W nrze 4 mgr inż. Stanisław Janusz Tymowski opublikował pracę *Struktura zawodu geodezyjnego w okresie konstytucyjnym Królestwa Polskiego (1815—1830)*, wykonaną w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN. Inż. Tymowski omawia w niej ówczesne podstawy prawne regulujące strukturę zawodu geodezyjnego, charakteryzuje istniejące stopnie zawodowe, warunki ich zdobywania oraz wynikające z nich uprawnienia. W artykule przytoczony został wykaz osób, które otrzymały tytuł geometry Królestwa Polskiego w latach 1815—1830. Artykuł opatrzony jest obszernymi przypisami i wykazami źródeł.

W nrze 6 i 9 zamieszczono pracę mgra inż. Janusza Gołaskiego, *Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i w XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (z badań nad staropolską praktyką mierniczą)*. Na wstępie autor przedstawił materiały źródłowe, którymi dysponował, oraz metodę ich wykorzystania, a następnie omówił technikę podziału gruntów i inwentaryzacji, jak również scharakteryzował wykonujący te czynności personel techniczny. Omawiany artykuł stanowi kontynuację ogłoszonych w „Przeglądzie Geodezyjnym” (nry 11—12/1959 i 5/1961) prac autora o technice rozgraniczania dóbr ziemskich w okresie XVI—XVIII w.¹

¹ Por. notatkę w nrze 4/1961 „Kwartalnika”, s. 700.

W nrze 8 ukazał się artykuł mgra inż. Eugeniusza Berezowskiego *Rajmund Rembieliński — urbanista i budowniczy miast w województwie mazowieckim w okresie Królestwa Polskiego (1815—1832)*. Artykuł zawiera zarys życiorysu Rembielińskiego i opis jego działalności na tle warunków politycznych i gospodarczych istniejących w tym okresie w Królestwie Polskim. Wiele informacji dotyczy poziomu polskiej wiedzy urbanistycznej i architektonicznej na przełomie wieków XVIII i XIX.

W nrze 10 Ivan Hondl i Jaroslav Pudr ogłosili notatkę *Jak przyjęto w Czechach teorię Kopernika* (z czeskiego tłumaczył mgr inż. W. Barański). Autorzy podkreślili, że nauka Kopernika została w Czechach przyjęta stosunkowo szybko, oraz zwrócili uwagę na zasługi w tym zakresie wybitnego czeskiego lekarza i astronoma Tadeusza Hajka (1525—1600).

W nrze 11 inż. Berezowski dał *Krótki szkic o rozgraniczaniu gruntów w państwie rzymskim*, z powołaniem się na autorów antycznych oraz przekazy z praw rzymskich.

Również w nrze 12 inż. Berezowski opublikował artykuł: *Zagadnienia graniczne w Polsce (w okresie XIII—XVIII wieku)*. Omówił on tu niektóre formy i sposoby ustalania granic w poszczególnych okresach z uwzględnieniem aspektów prawnych.

Jak wynika z powyższego zestawienia, „Przegląd Geodezyjny” konsekwentnie udostępnia swe łamy dla opracowań o charakterze historycznym. Należy przy tym podkreślić, że opracowania te mają w większości źródłowy charakter.

J. J.

Z FABRYCZNYCH KRONIK

Pod powyższym tytułem na łamach „Przeglądu Technicznego” kontynuowany jest cykl artykułów popularyzujących dzieje poszczególnych zakładów przemysłowych¹. Autorami artykułów są Waleria Korycka i Jan Dąbrowski.

W kolejnych numerach ukazały się następujące artykuły: *O tych „od Frageta”* (nr 11) o dawnych zakładach „J. Fraget” w Warszawie; *Twierdza z ulicy Ogrodowej* (nr 12) o zakładach Poznańskiego, obecnie ZPB im. Marchlewskiego w Łodzi; *„Oheim” znaczy „Wujek”* (nr 13) o kopalni „Wujek” w Katowicach; *Potęga z krwi wyrosła* (nr 14) o Zakładach Chemicznych w Oświęcimiu; *Pod znakiem „białego metalu”* (nr 15) o hucie aluminium w Skawinie; *Burzliwe dzieje „Blachowni”* (nr 16) o hucie „Blachownia” w Częstochowie; *Życzenia warszawskich kowali* (nr 18) o fabryce L. Zieleniewskiego, obecnie Zakładach Budowy Maszyn i Aparatury im. St. Szadkowskiego w Krakowie; *O „Porębie” z Poręby* (nr 19) o Fabryce Urządzeń Mechanicznych w Porębie koło Zawiercia; *Historia wiecznością haftowana* (nr 20) o Zakładach „Semperit”, obecnie Krakowskich Zakładach Przemysłu Gumowego; *Śladami „prababki”* (nr 21) o hucie szkła w Ujściu; *Maski „Modrzejowa”* (nr 22) o hucie „Milowice”, obecnie Zakładach WYROBÓW KUTYCH w Sosnowcu.

J. J.

HISTORIA KARTOGRAFII W CZASOPISMIENICTWIE GEOGRAFICZNYM

Prof. Józef Staszewski ogłosił w roczniku IV (za r. 1962) „Zeszytów Geograficznych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku” artykuł *Polska i Bałtyk na mapie świata z Ebstorfu*. Chodzi tu o mapę zachowaną w żeńskim klasztorze be-

¹ Por. notatkę w nrze 3/1963 „Kwartalnika”.